

ACC. N:R **M. 15527**: 1-6.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Carl Axel Skildner*
Härad: *Färs* Berättare: *Nils Andersson, Klasaröd*
Socken: *Tolånga* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1882* i *Kanstad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-6.

Lu F 73

Skriv endast på denna sida.

Bystämman har alltid funnits i Näsby. Detta beror på att det finns gemensamma intressen — överflödigt bete utarränderas och man har gemensamma gästställen. Aldermansgille hade man för i skollhuset i Näsby, dit rikligt med mat och dryck medfördes. Dessa äldermansgille försvann senare. Näsby's byhandlingar finns hos den nuvarande äldermannen Ivan Olsson. I slutet av 1800-talet bildades två privata uppköpsmejerier av Anders Persson och Lars Andersson. Dessa privatmejerier upphörde då andelsmejeriet bildades år 1894, och som ännu existerar. Först år 1925 bildades en hörskjöring — förut hade hörskningen skett med en motorhöska, som en bonde hade köpt och som han skickade ut till gårdarna för en viss betalning. En fjönjöring bildades år 1902, och därmed försvann bruket med att ha en fjön på varje gård. Omkring 1915 bildades en slaktjöring i Tomelilla, som ännu är i bruk. Min farbror Jöns Nilsson verkade som en föregångsman i Näsby. Han hade studerat jordbruk på Fyn i Danmark och kom därpå till Näsby omkring 1895 och ansatte sina tekniska kunskaper. Jöns Nilsson var den friste som odlade sockerbeter här i

bygden, och sina djur och växter skötta han fridämligt. Han ökade bl.a. mjölkproduktionen genom att ge korna kraftfoder. Efter sekelskiftet då bindmaskinerna kommit, övergick bönderna alltså att odla vete, eftersom detta sädeslag var lättare att binda. För hade alla bönder får, för att de skulle få material till kläder. Men fåren gjorde mer skada än nytta, för de kämpade med säden och åt mycket. En särskild ren, som begränsade fårets steglängd och därmed också skadegörelse, tillverkades, men den förbjöds efter en tid i lagen. Dämmen såldes i regel till malmenppköpare i Sjötor, och på så sätt fick man kontanta pengar. Mjölkproduktionen förbättrades efter sekelskiftet genom kraftfoder, och att man för aveln anskaffade alla kjuvar. För höstades alla ångar innan kreaturen fick beta på dem. Men då man uteläskade jorden förvandlades ångarna till åker. Västfärdan har ändrats först på senare år, då rapsen tillkommit. Någon mätling har inte förekommit i min tid, men jag minns, att min fader har berättat hur man för mätglade allting. Sjötor har jag endast använt konstgödsel — först till endast potatis, men då lätta konstgödsel kom, kunde den användas till allting. Vid

sekelskiftet hade man öppna diken, men därefter övergick man till täckdiken. Omkring 1900 kom Oliverplogarna — det var agenter som for ut i byggena och gjorde reklam. I regel var det först en bonde som ville vara med sin hö, som köpte ett nytt jordbruksredskap. Tyckte därefter de andra bönderna att redskapet i fråga var bra, så köpte de det också. Bönderna fick själva hålla vägen iordning. "Byavägen" gick genom byn, "prästavägen" gick mellan Värestad och Tolånge och landsvägen i socknen. "Byavägen" synades av kommunalman, "prästavägen" och landsvägen synades av länsmanen. Blev inte vägen lagad till belåtenhet fick bönderna göra om arbetet — i den händelse att vägen underkändes för andra gången, tillsattes av länsmanen på bondens bekostnad några vägarbetare. Omkring 1910 kom cyklarna till Västerby, och de ansågs endast kunna användas av äldre personer. Den första bilen kom inte förrän 1922. För omkring 95 år sedan byggdes Ystad-Estörjämvägen, vilket medförde att all mark där jämvägen gick fram kraftigt steg i prisvärde. Rättigheten i bygden blev större och jakten kunde nu ske betydande lätt. Posten fick förhållas i Värestad av en postman, som tre gånger i veckan (his-

dag, torsdag och lördag) lämnade den till handelsstrubben. Något gäst-
giveri eller skjutskäll har inte förekommit i Näsby. Emigrationen till
Amerika varade mellan 1870-1910. Oftast berodde emigrationen på
hängbröddet på gårdarna och på fästelsen att själv få äga mark.
Det var inte någon stor emigration från Näsby-bygden. I min bar-
dom hade vi endast en ynkad byggenisa som gardin, vilken fästes
upp till på fönsterkarmen. I vardagsrummet strödde man vit sand
på golvet, och lade därpå ena på sanden, för att man skulle få
en god lukt i rummet. I fönstret fanns det oftast en matta och
tapeter. Bröllop och begravning knöt an till gamla traditioner där-
igenom att de varade minst två dagar. Min far har varit med på
ett bröllop, som varade en hel vecka. Några presenter gav man aldrig
— däremot skulle alltid "frimning" mottagas, som till stor del bestod
av spettekaka och bärta. Dock var det sed, att ett nyfött barns gud-
moder gav barnet några kläder eller en sak, som skulle kunna brukas
någon gång i framtiden. Av mina fränder har jag hört att en äldre
hene alltid från gick omkring och inbjöd och "hälsade välkomna".
Senare blev det vanligt att vid bröllop eller begravning skicka

inbjudningskort. Omkring 1910 kom det ambulera de brödjafar som blev ett antycktt nöje. Vid ungefär samma tidpunkt bildades en skytteförening, som bl.a. hade fester med dans på härbelagda dansbanor i skogen. I min barndom hade vi "lystad allehandad" och det var oftast två hushåll som pänemuerade tillsammans. Den tidning kom på lördagen, torsdagen och lördagen. Bakomkänner hölls ärligen i Västerby, men det var ytterst få som köpte böcker. Någon sång annat än i kyrkan har det inte förekommit här i Västerby. I Vallsjö fanns under några år en privat skolskola, dit en del bönder sände sina söner som hade "läshuvud". Det muntliga berättandet spelade en stor roll för — särskilt sägner berättades. De äldre höll på sådana övernaturliga väsen som varulv och mara. Kyrkan har avbefolkats sedan radio gudstjänsterna började, och sedan har det inte blivit vanligt med Guds ord. Självt fick jag under min barndom kallelse till husfirar, men jag gick aldrig dit. Några väckelseörelser har det aldrig funnits i Västerby under min tid. I samband med kyrkans avbefolkning blev det så småningom frändlingar både i moraliskt och religiöst hänseende — både det moraliska och det

ACC. N:R M. 15527:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

religiösa följade sitt jämlika grepp om människorna och
sjunk med till mera mänskligare plan.

6